

سوال

معنای «ایمان به کتب» چیست؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

ایمان به کتاب‌ها چهار امر را در بر می‌گیرد:

نخست: تصدیق قاطع اینکه همه آنها از سوی الله نازل شده‌اند و الله حقیقتاً این کتابها را گفته و برخی از آنها بدون واسطه ملائکه از ورای حجاب شنیده شده و برخی را رسول مَلکی به رسول بشری رسانده است و برخی از آنها را الله با دست خود نگاشته است، چنانکه حق تعالی می‌فرماید:

وَمَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُكَلِّمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا فَيُوحِيَ بِإِذْنِهِ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ عَلِيُّ حَكِيمٍ [شوری: ۵۱]

(درخور هیچ بشری نیست که الله با او سخن بگوید مگر با وحی یا از فراسوی حجابی یا [اینکه الله] فرستاده‌ای [از ملائکه] بفرستند که به فرمانش هر چه بخواهد وحی کند. بی‌تردید او تعالی بلندمرتبه حکیم است)

و می‌فرماید:

وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا [نساء: ۱۶۴]

(و الله با موسی آشکارا [و بی‌واسطه] سخن گفت)

و پروردگار متعال درباره تورات می‌فرماید:

وَكَتَبْنَا لَهُ فِي الْأَلْوَابِ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَوْعِظَةً وَتَفْصِيلًا لِكُلِّ شَيْءٍ [اعراف: ۱۴۵]

(و در الواح [تورات] برای او در هر موردی پندی [آوردیم] و برای هر امری شرحی نوشتیم).

ثانیا: هر یک از این کتاب‌ها که الله درباره‌اش به تفصیل سخن گفته، ایمان تفصیلی به آن واجب است و آن کتاب‌هایی است

که الله در قرآن از آنها نام برده است یعنی: قرآن و تورات و انجیل و زبور و صحف ابراهیم و موسی.

و درباره آنچه از آن به اجمال نام برده شده، ایمان اجمالی به آن بر ما واجب است و درباره آن همان چیزی را می‌گوییم که الله پیامبرش را به آن امر نموده است:

وَقُلْ آمَنْتُ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنْ كِتَابٍ [شوری: ۱۵]

(و بگو به همه کتاب‌هایی که الله نازل کرده ایمان آوردم).

سوم: تایید و راست شمردن آن دسته از اخبار این کتاب‌ها که به شکل صحیح به ما رسیده است، مانند همه اخبار قرآن و اخبار کتب پیشین که دچار تبدیل و تحریف نشده است.

چهارم: ایمان به اینکه الله قرآن را حاکم بر این کتاب‌ها و تایید کننده آنها قرار داده است، چنانکه می‌فرماید:

وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيِّمًا عَلَيْهِ [مائده: ۴۸]

(این کتاب را به حق بر تو نازل کردیم [که] تصدیق کننده کتاب‌های پیشین و نگهبان و گواه بر آنهاست).

اهل تفسیر می‌گویند: مهیمن یعنی: امین و شاهد بر کتاب‌های پیشین و مصدق آن یعنی تایید کننده هرچه در آنها صحیح است و نافی هر تحریف و تبدیل و تغییری است که در آن صورت گرفته و با نسخ - یعنی برداشتن و ازاله - احکام سابق یا تفریر و تشریح احکام جدید، بر آن کتاب‌ها حاکم است؛ برای همین همه کسانی که به کتاب‌های پیشین متمسک هستند و دچار عقب‌گرد [و انکار] نشده‌اند، در برابر این کتاب سر فرو می‌آورند، آنطور که حق تبارک و تعالی می‌فرماید:

الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِهِ هُمْ بِهِ يُؤْمِنُونَ . وَإِذَا يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ قَالُوا آمَنَّا بِهِ إِنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّنَا إِنَّا كُنَّا مِنْ قَبْلِهِ مُسْلِمِينَ [قصص: ۵۲-۵۳]

(کسانی که پیش از این [آیات الهی] کتاب [تورات] را به آنان داده‌ایم به این [قرآن] نیز ایمان می‌آورند * و چون [آیاتش] بر آنان خوانده می‌شود می‌گویند: به آن ایمان آوردیم. یقیناً سخن حقی از جانب پروردگاران است. به راستی که ما پیش از [نزول] آن نیز تسلیم [فرمان پروردگار] بوده‌ایم).

و پیروی از قرآن در ظاهر و باطن و تمسک به آن و قیام به حق آن بر همه امت واجب است، آنگونه که حق تعالی می‌فرماید:

وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ فَاتَّبِعُوهُ وَاتَّقُوا [انعام: ۱۵۵]

(و این [قرآن] که آن را نازل کردیم، کتابی است پر برکت، پس از آن پیروی کنید و پروا نمایید).

معنای تمسک به کتاب و قیام به حقش آن است که حلال آن را حلال شمرده و حرامش را حرام بدانیم و به اوامرش پایبند باشیم و از نواهی اش دوری کنیم و با امثال و داستان‌هایش پند بگیریم و محکمش را بدانیم و در برابر متشابه آن تسلیم باشیم و نزد حدودش بایستیم و از آن دفاع کنیم و به حفظ و تلاوت و تدبر آیاتش پردازیم و در دل شب و روز به آن قیام کنیم و با همه معانی اش خیرخواهی نماییم و با بصیرت به سوی قرآن دعوت دهیم.

این ایمان برای بنده ثمرات بسیار با ارزشی دارد؛ از مهم‌ترین آنها:

۱- پی بردن به عنایت الهی در حق بندگانش، آنطور که برای هر قومی کتابی فرستاده تا آنان را هدایت کند.

۲- آگاه شدن از حکمت الله تعالی در شرع وی، آنطور که برای هر قومی آنچه را مناسب اوضاع آنان بوده تشریح نموده است. الله تعالی می‌فرماید:

لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَا جَا [مائده: ۴۸]

(برای هر یک از شما [امت‌ها] آیین و راهی روشن قرار دادیم).

۳- انجام وظیفه شکر الله برای این نعمت بزرگ.

۴- اهمیت توجه به قرآن عظیم با قرائت و تدبر و تلاش در فهم معانی و عمل به آن.

والله اعلم.

نگاه: «أعلام السنة المنشورة» (۹۰-۹۳) و «شرح الأصول الثلاثة» شیخ ابن عثیمین رحمه الله (۹۱-۹۲).